

СРСР у другій половині 20-х – 30-і роки XX століття.

Політичні репресії.

Завершення громадянської війни не зупинило терору, який був частиною державної політики (конституції 1918 і 1924 рр. проголошували «диктатуру пролетаріату»). Наприкінці 20-х — у першій половині 30-х рр. репресії було спрямовано здебільшого проти «класово ворожих» верств суспільства: «буржуазних спеціалістів», «непманів», «куркулів». Найбільш гучними процесами того періоду були «Шахтинська справа» (1928 р.), процес «Трудової селянської партії» (1929 р.), «Промпартії» (1930 р.), процеси над антипартійними групами. Поряд із репресіями, вдосконалювалася система тотального контролю над суспільством. Підростаюче покоління через комсомольську й піонерську організації виховувалось у дусі ненависті до «ворогів народу», необхідності непримиренної боротьби зі «шпигунами», «шкідниками» на виробництві, «куркулями», заохочувалися навіть доноси на батьків. У 1923 в СРСР запровадили **посвідчення особи** із 3-річним терміном дії.

У квітні 1925 була запроваджена обов'язкова прописка, головний принцип якої полягав у прив'язці громадян до їхнього постійного місця проживання.

У грудні 1932 ввели обов'язкову паспортизацію населення.

Паспорти видавалися жителям міст. Більшість селян до 1974 не отримували паспорт, завдяки чому опинялися у становищі прикріплених до місця проживання. Самочинний виїзд карався штрафом у розмірі до 100 рублів, повторне порушення встановлених правил тягло за собою кримінальну відповідальність

Було прийнято закон, згідно з яким робітника за найменшу провину звільняли з роботи, залишаючи без картки споживача, з подальшим виселенням його сім'ї з квартири. З 1930 р. розширювалася мережа виправно-трудоих таборів, об'єднаних у систему ГУТАБу (ГУЛАГу) («Главное управление лагерей»). Кількість ув'язнених у цих таборах за 10 років зростає до 4 млн.

Від середини 30-х рр. репресії набули масового характеру і досягли апогею в 1937–1938 рр. Приводом до їх посилення у партії та країні стали події 1934 р., коли на XVII з'їзді ВКП (б) група делегатів спробувала замінити Сталіна на посаді генерального секретаря ЦК іншим лідером. Ним би міг стати секретар Ленінградського обкому ВКП (б) С. Кіров. На з'їзді Сталін і його оточення (головно Каганович) сфальсифікували підсумки таємного голосування. Наприкінці 1934 р. сталося політичне вбивство першого секретаря Ленінградського обкому С. Кірова. Це стало поштовхом до масових репресій, зміцнення тоталітарного режиму. Тільки в 1937–1938 рр. репресували до 10 млн осіб, із яких 2–3 млн знищили фізично. Для спрощення системи винесення вироків створювалися позасудові органи — «трійки». Розгляд справ був досить формальним, а виправдовувальних рішень майже не ухвалювали. Масові репресії 30-х рр. знекровили інтелектуальну силу радянського суспільства в політиці, армії, науці. Це — один із найбільших злочинів сталінського тоталітарного режиму проти власного народу.

Домашнє завдання:

Перевір, як ти засвоїв нову тему. Дай усні відповіді на наступні питання:

- Що сприяло встановленню режиму одноосібної влади в СРСР?
- Яка мета масових репресій? До яких наслідків призвели масові репресії в СРСР?